

Simpozij „Tripalovi dani 2026.”

Uvodna obraćanja

Skup je otvorio Tvrtko Jakovina, koji je predstavio projekte Centra. Nakon njega prisutnima se obratio Branko Roglić. Pozdravio je okupljene te istaknuo kako su Tripalovi dani posvećeni promišljanju i ostavštini Mike Tripala. Naglasio je da je Tripalo ostavio dubok trag u hrvatskom društvu te da je iznimno važno govoriti o ljudima koji su svojim djelovanjem zadužili zajednicu.

U ime Viteškoga alkarskog društva okupljene je pozdravio predstavnik Jukića, Boris Filipović Grčić. Izrazio je zadovoljstvo što je Alkarsko društvo domaćin skupa posvećenog jednoj od najznačajnijih osoba sinjske povijesti. Istaknuo je kako Sinj njeguje uspomenu na ljude koji su svojim radom obilježili hrvatsko društvo.

Predstavljanje zbornika povodom stote godišnjice rođenja Mike Tripala

Goran Sunajko govorio je o knjizi pripremljenoj povodom stote obljetnice Tripalova rođenja. Naglasio je da je Tripalo od početka do kraja svojega javnog djelovanja ostavio snažan trag te da će knjiga biti predstavljena i u Zagrebu tijekom studenoga, no posebno je važno što je prvo predstavljanje organizirano upravo u njegovu rodnom Sinju.

Dario Čepo istaknuo je kako ljudi iz manjih sredina mogu značajno pridonijeti širenju ideja i društvenim promjenama. Iako je institucionalna moć pojedinaca često ograničena, ono što mogu dati društvu jesu njihove ideje. Prema njegovim riječima, zbornik pokazuje dvije važne stvari. Prvo, svjedoči o širini tema i ideja koje je Centar tijekom svojega djelovanja okupio s ciljem unapređenja hrvatske demokracije, vladavine prava te odnosa između lokalne, nacionalne i europske razine. Drugo, pokazuje trajnu snagu Tripalovih ideja koje su vidljive od početka do kraja njegove političke karijere. Te ideje žive i među ljudima koji ga nikada nisu osobno poznavali niti su živjeli u njegovo vrijeme, ali ih svojim radom nastavljaju razvijati. Iako teme u zborniku na prvi pogled djeluju nepovezano, povezuje ih zajednička nit, promišljanje kako hrvatsku državu i društvo učiniti boljima. Upravo je to bila i temeljna nit vodilja Tripalova javnog djelovanja.

Sunajko je dodao kako sastavljanje knjige nije bilo teško zbog same Tripalove osobnosti, koja je svojim djelovanjem povezivala različite ideje, ljude i područja.

O političkom djelovanju Mike Tripala

Sunajko je prenio i razmišljanja drugih sudionika. Navodi kako je Stipe Mesić opisao Tripala kao izrazito humanog čovjeka, što se očitovalo u svim aspektima njegova djelovanja, a Branko

Roglić podsjetio kako su se u određenom povijesnom trenutku uz socijalna počela sve snažnije počela otvarati i nacionalna pitanja. Sunajko ističe kako se Tripalo snažno zalagao za samoupravni model smatrajući da etatizam i birokratizam vode političkom raspadu Jugoslavije. Razvijao je ideju integralnog federalizma te time dao važan doprinos federalističkoj teoriji. U partizane je otišao sa samo šesnaest godina, dobrovoljno, vođen vlastitim uvjerenjima. Nakon rata branio je prava talijanske nacionalne manjine, pokazujući političku hrabrost već u vrlo mladoj dobi. U 45. godini života podnio je ostavku, premda je obnašao najviše političke funkcije. Nakon političke izolacije usmjerio se promišljanju političke liberalizacije. Devedesetih godina ponovno se angažirao u hrvatskoj politici, iako ograničeno zbog narušenog zdravlja. Tijekom cijelog života zastupao je ideju da demokracija mora dolaziti odozdo, iz društva. Naglasio je da je bio jedan od rijetkih političara koji su živjeli za politiku, a ne od politike.

Vesna Pusić zahvalila je Centru i Goranu Sunajku na objavljivanju, kako je rekla, impozantne knjige. Istaknula je da su okolnosti i vrijeme Hrvatskoj oduzeli još dvadesetak godina Tripalova života tijekom kojih je mogao pridonositi razvoju društva.

Prema njezinu mišljenju, danas se nalazimo u razdoblju globalne transformacije u kojem se postojeći međunarodni poredak pokazuje nedostatnim. U tom kontekstu usporedila je Tripalove ideje s razmišljanjima suvremenih političkih lidera poput kanadskog premijera Marka Carneyja, njemačkog kancelara Friedricha Merza i španjolskog premijera Pedra Sáncheza.

Carney govori o vremenu prevrata koje zahtijeva nove oblike međunarodne suradnje temeljene na parcijalnim savezima umjesto na trajnim blokovima država. Merz zastupa liberalizam utemeljen na vrijednostima te traži načine suradnje s državama koje ne dijele iste političke vrijednosti, bez odricanja od vlastitih načela. Sánchez naglašava važnost horizontalne ekonomije, smanjivanja globalnih nejednakosti te koncept globalnih javnih dobara, poput klimatske stabilnosti, sigurnosti hrane i zaštite od pandemija.

Pusić smatra da se mnoge od tih ideja mogu povezati s Tripalovim političkim nasljeđem. Kao što suvremeni lideri traže novi legitimitet političkih sustava, tako je i Hrvatsko proljeće predstavljalo pokušaj stvaranja novog izvora političkog legitimiteta utemeljenog na volji građana. Tripalo je zagovarao suradnju i s političkim protivnicima, razumijevajući da su kompromisi nužni za društvene promjene.

Posebno je istaknula njegov osjećaj političke odgovornosti. Premda mu je bilo ponuđeno da se politički spasi nakon sloma Hrvatskog proljeća, to nije prihvatio jer nije želio napustiti ljude i

ideje koje je zastupao. Zaključila je kako postoje političari moći i političari odgovornosti, a Tripalo je nedvojbeno pripadao ovoj drugoj skupini.

Dodjela nagrade

Na skupu je dodijeljena jedna od dvije nagrade Centar Miko Tripalo za 2025. godinu docentici dr. sc. Mateji Čehulić za znanstveno djelo „Obilježja pravne kulture u Hrvatskoj“ kojim je postavila teorijske i empirijske temelje za istraživanje pravne kulture u Hrvatskoj i pridonijela boljem razumijevanju funkcioniranja vladavine prava u Hrvatskom društvu. Istaknuto je da njezina knjiga predstavlja važan doprinos znanstvenoj literaturi jer do sada nije postojalo djelo koje bi na takav način teorijski obradilo predmetnu problematiku.

Drugi dio simpozija

Stipe Mesić prisjetio se svojega prvog susreta s Mikom Tripalom još u studentskim danima. Ispričao je nekoliko osobnih anegdota te naglasio kako je Tripalo uvijek pokazivao iskren interes za ljude i njihove probleme. Kao čovjeka opisao ga je kao osobu koja je nastojala pomoći drugima kad god je to bilo moguće.

Govoreći o Hrvatskom proljeću, upozorio je da postoje različita tumačenja toga pokreta. Prisjetio se sastanka sa Savkom Dabčević-Kučar i drugim istomišljenicima tijekom studentskog štrajka 1971. godine. Prema njegovim riječima, tada je procijenjeno da bi nastavak štrajka mogao dovesti do snažne represije i zaustavljanja procesa demokratizacije na duže razdoblje.

Zaključio je da je duh Hrvatskog proljeća ugrađen u stvaranje Republike Hrvatske. Ipak, naglasio je kako hrvatska državnost nije započela Hrvatskim proljećem, već ima dublje povijesne korijene koji sežu do odluka AVNOJ-a i ZAVNOH-a, dok su hrvatski branitelji obranili već uspostavljene temelje državnosti.

Roglić je naglasio da je Tripalo ostao vjeran svojim idejama tijekom cijeloga života. Hrvatsko proljeće opisao je kao izraz težnje za ravnopravnošću unutar tadašnje Jugoslavije. Podsjetio je da je Ustav iz 1974. godine republikama dao znatno veće ovlasti i definirao brojne elemente njihove državnosti. U novim političkim okolnostima Tripalo se afirmirao kao hrvatski socijaldemokrat, pri čemu u njegovu djelovanju nije bilo suprotnosti između domoljublja i demokracije.

Jakov Žižić govorio je o političkom zavičaju Ante Mike Tripala, oslanjajući se na njegove memoare razgovora s Josipom Šentijom objavljene 2005. godine. Analizirao je političku diferencijaciju među mladima u Sinju prije Drugoga svjetskog rata. Posebnu ulogu u političkoj

socijalizaciji imali su Hrvatski/Jugoslavenski Sokol i katolički Orao. Hrvatski Sokol osnovan je 1905. godine, a među njegovim vodećim ljudima nalazili su se i članovi Tripalove obitelji. Sokolstvo je u Sinju imalo jugoslavenski i prorežimski karakter, dok je osnivanje orlovskog društva nailazilo na otpore državnih vlasti.

Žižić je zaključio da se Tripalovo političko sazrijevanje mora razumjeti u kontekstu toga politički i socijalno kontrastnog okruženja. Premda je odgajan u obitelji koja je politički bila suprotstavljena dijelu franjevačkog kruga, pohađao je Franjevačku klasičnu gimnaziju. Unatoč političkim razlikama, među ljudima tada nije postojala razina političke mržnje kakva je danas često prisutna.

Nećakinja Mike Tripala, Maja Pećarević, koja je ujedno i članica Centra Miko Tripalo, izrazila je zadovoljstvo što je mogla sudjelovati u stvaranju Centra. Prisjetila se nekoliko osobnih trenutaka iz njegova života te istaknula kako je prerano preminuo. Zahvalila je Vinki, Vanji i Hrvoju na radu kojim čuvaju njegovo nasljeđe.

Jakovina je govorio o Tripalovu povratku iz Beograda u Zagreb i političkoj atmosferi toga vremena. Naglasio je da je Tripalo po povratku otvorio prostor za intenzivnije razgovore sa stručnjacima iz različitih područja društvenoga života. Posebno je zanimljivo što se nije ustručavao javno iznositi neslaganja čak ni s ljudima koji će se kasnije naći na sličnoj političkoj strani. Podsjetio je da su tada već bile intenzivirane rasprave o ustavnim amandmanima koji će kasnije dovesti do donošenja Ustava iz 1974. godine.

Jure Trutanić sa Fakulteta Hrvatskih studija je govorio o odnosima unutar Komunističke partije Hrvatske. Istaknuo je da je hrvatsko partijsko vodstvo pokazivalo veću sklonost autonomiji republika od nekih drugih dijelova jugoslavenskog vodstva. Zbog toga je često bilo izloženo kritikama iz Titova kruga. Povijest partije opisao je kao povijest frakcijskih sukoba u kojima je prevagu najčešće odnosila radikalnija lijeva struja.

Marijana Kardum sa Učiteljskog Fakulteta u Zagrebu i autorica biografije Savke Dabčević-Kučar, naglasila je da ni Savka ni Tripalo nisu zagovarali raspad Jugoslavije, nego njezinu reformu. Smatra da se danas često govori o represiji i zabranama nakon Hrvatskog proljeća, dok se zanemaruje perspektiva ljudi koji su iskreno vjerovali da njihove ideje mogu riješiti tadašnje društvene probleme. Prema njezinu mišljenju, Savka i Tripalo bili su ključni nositelji toga procesa. To je bio prvi i jedini put u socijalističkoj Jugoslaviji da su političari dobivali snažnu legitimaciju izravno od građana. Upravo zato postali su prijatnija onima koji su se bojali gubitka kontrole.

Tripalo je, istaknula je, imao izravan odnos prema ljudima i snažan politički instinkt. Predstavljao je drukčiju političku kulturu, a njegova važnost proizlazi i iz činjenice da pripada posljednjoj generaciji političara koja je vjerovala da je moguće pomiriti socijalizam i demokraciju.

Stanka Mujo naglasila je da je Tripalo bio politički aktivan i tijekom devedesetih godina. Istaknula je njegovo jasno europsko usmjerenje te uvjerenje da ideje Hrvatskog proljeća treba prilagoditi novim političkim okolnostima. Podsjetila je da je Tripalo rano prepoznao opasnost stvaranja jednostranačkog sustava u Hrvatskoj te kritizirao Franju Tuđmana zbog razvoja kulta ličnosti. Zaključila je citatom koji sažima njegov politički svjetonazor: „Hrvatska se može voljeti bez da se drugi mrže.“